

Kanadami Katimajiin Nutaqqanun Inulrammiinnunlu Uqaqtuujun Uqausti Nunaqqanun Pilaarutainnun Kanadami, 2019mi

Nutaqqat pilaaruit Kandami ajurhaqtitauvaktu 2018mi. Inulrammiit nanngarijaungittun, akini aliattun ilauhimajullu kavatkunni pidjutainni, takuvaktun pilaarutimiknik piiqtitauhimanirnik nipinginniklu nipaiqtitauhimajun. Anginiqaqtuq Kanadamiut ilaudjutigijakhaatigun pitqulugit kavamatitik hulilutik hivumuutinikkut pipkainikkullu pilaarutainnik nutaqqat inulrammiillu. Hulingitqaangat hugingitatin.

Nutaqqat pilaarutait anginiqaqtun. Tamaita nutaqqat piqaqtukhat nipikhamiknik ihumaliurutini hulaqutivaktu inmiknun. Uqaqtiupluta, ikajuqtavun nipingit inulrammiinni tuhaqtaujaanginni kavamatkunni pidjutainnin ikajurutainni hapummidjutainnilu taapkununga. Piqangitkaangamik taapkuninnga ikajurutinik, pijauniarungnarhivut ihuittumik pipkaqtitauplutik, nangarijaungiplutik, aanniqaqtuqpiqlutikluunniit. Taimaatun ilikkuuqtumik aviktuqhimaniinni/ukiuqtaqtumi uqaqtikhat anginiqaqtun. Takuvaktugun inulrammirnik ubluq tamaat, naalapakhugin unipkaangit, ikajuqhugillu ikajuqtaujuqhaukpaata.

Una Nunarjuani Katimajit Angiqatigiigutaa Pilaarutaitigut Nutaqqat (UNCRC) naammaniqatqijaujumik angirutimik ikajuruti nutaqqanun. Kanada angiqhimajaa una UNCRC 1991mi, piliuqhimajaa havagumajamini hapumminikkut pipkaqtipkarlugillu nutaqqat pilaarutain Kanadami. Piqaraluaqhuni uuminnga UNCRC hivulliuqtipluni titiraq, kavamatkunni pidjutin kivgaqtuujun inulrammiinnik ikajuttiangitait, taapkuallu ikajuqtait nipaiqtitauliqtun nanngarijaungittunguqhutiklu.

Piqanginniq ikajurutikhanik, havagumadjutiumanikklu pilaarutainnun inulrammiinnun ilitturihimadjutiqaqtuq piijaqtiqningani uumani Ontario Nutaqqanun Ikajuqtikkut (Child Advocate) havagvingmik. Kanadami inugiangiqatqijaa avikturhimaniq qakugunnuaq piqalimaiqtun ilikkuuqtumik nipikhamik taimaatun havaanga turaanganiaqtuq ikajurnikkut ilihainikkullu inulrammiinnik ikajuqtauvaktun kavamatkunni pivigijainnin, taimaalu ikajurutigivaktait taapkuat hulidjutikhat pingitkaangita naamajunik ihariagijanginnun. Havagvik ikajuqpaktuq inulrammiinnun taimaittun: Nunaqaqqaahimajun; pijun nutaqqanun ikajurutinik ihumaklirnikkullu ikajurutinik; tahamaniittun inulrammiit itiqtauviinni; inuujun ajurutiaqhutik timikkut; ilihagtulluunniit hapkunani Ontario-mi Provincial and Demonstration Iliharviit (ajurutiaqqtunun iliharviit). Havagvik naunaitkutauvaktuq tamaanun Kanadamun angiklihaqtinikkut nipiinnik inulrammiinnik akhuuqhainikkullu pilaarutainnik.

Qangannuaq pilirnirmi, kinguagun pitqujauraaqpakhimanirnin akigaqtuqtunin kavamaliqijinin, amigaittunin hivajaqtaunirnin katimavingnin imaatun UNICEF, uumanilu 2015mi tuqungajulijijimin ihivriuqhinnikkut pitqujaunirmin, inulrammiit Prince Edward Islandmi tadjaa pihimaliqtun turaangajumik nutaqqanun ikajuqtimik. Ahikkuutiutiqaqtuq taimaatun mikitqijaa aviktuqhimaniq Kanadami hivumuujuq nutaqqanun ikajuqtiqarnikkut pidjutikhamik, taimailiuqtillugu angitqijaujuq aviktuqhimaniq pikhailiqtillugit ilikkuuqtumik ikajuqtimiknik. Kihimi, Ontario avaliingittuq Kanadami taimaatun pilaarutait inulrammiit nutqaqtauliqtun.

Nunatsiaq piqangittuq ilikkuuqtumik nutaqqanut ikajuqtimik. Ihivriuqtirjuap ilitturihimajaa ukiuqtaqtuq angumadjutingitait munarittiaqtakhanik hapumminikkut nutaqqanik munarijaujunik, uqaqhimajuqlu 2/3ngujuni munaqtigijaujuni igluqaqtuni ihivriuqtauhimangittu ihuinaarutiqarnikkut naunaitqutinik. Nutaqqat munarijautuqanguqtiqhimajun itpaktun aulajuittunik najuqvikhamun - 12nik nuutiqaqtauhimajut atuqhugu. 2018mi, inulijijit takujaqtuqhimangitait nutaqqat munarijaujun ikinikhaanun qaangiraangata malruuk tatqiqhiutini taimaatun 88%ngujunik amirijamikni. Takuhimajugun

quvianaittunik qanuritpaktunik pidjutittaaqrtun taimaatun nutaqqan kavamatkunni munarijauhijamajun ihuaqtumik ikajuqtaungitkaangata amirijaungitkaangatalu.

Kavamatuqatkunni, qangaraaluk uqariiqtauhimavaktuq Kanadami nutaqqanun kamisinakhaq tadjajauhijamangittuq. Amigaittuni ukiuni, pijumahimaktugun piliuqnirmik ilikkuuqtumik maligaliuqvikuami havaktimik turaanganiaqtumik Nunaqaaqaaqhimajunun nutaqqanun, inulrammiinni nutatiliqtunun Kanadamum, taapkunungalu pilirhimajun inulrammiinnun maligaliqinikkut, aanniarnikkut ihumaklirnikkullu pidjutainnun. Piqaqtuq huli amigaittunik nutaqqanik iliqpaktun hilataani maligakkuuqtuni havagutiptikni pidjutiqarmata kavamatuqatkunnin-maniliqtuutiqaqhutik hulidjutinik. Piqanginningit hapkunani pilaarutikkut-tunnganiqaqtunik pidjutikhanik hapkununga inulrammiinnun ihuitpallaaqtuq. Una taimaitkaluaqhuni havagumanikkut uqaqtauhimajun *tamainnun* nutaqqanun Kanadami talvuuna angiqtauhimanikkut uvani UNCRC-mi tikinnuaqhugu 30nik ukiunik taimangga.

Ilihimajugun Kanadamiut nakuugijain nakuujun kavamatkunnin hulidjutit hakugiktumiklu inungnin kavamaliqidjutinik, tahamani kavamaliqinikkut pidjutin kiujukhaujun qanuqtun hulidjutin tunijauvakninginni. Ilihimajugullu Kanadamiutat ilauqatigijaatigun uppirinikkut tamaita nutaqqat pijukhat nakuutqijaujunik havagutiptiknik angiklijaanginni tamaat pijaamiktingnun, ilulliqtaulutik piqpaginirnin hapummijaulutiklu aanniqtaunirnin.

Katimadjutigijugun ihumaginikkut qujarinnani kituni kavamaujuni pijumajun pipkaijumaplutik inulrammiit ihumagittiaqtaujut pilaarutikkut piqaqhimajun ilauqpiqtullu nunallaaptikni. Uqaallautigimajavun kavamatuqatkut, aviktuqhimanirni, ukiuqtaqtunilu kavamat ihivriuqlugin havaktaujumajavun piliuqtauhimavaktun inulrammiinnun, kinaugaluqhutik humilu nunaqatquni, pipkainikkullu pitqujauhijamajun havakviit piqtillu iliuraqhimajut munarittiarinikkut pilaarutainnik.

Kanadamiutaupluta, ihumagittiarivaktugun uvaptiknik ikajurutiptiknik pilaarutainnun niam'idjutainnunlu tamainni inungni. Taapkununga nutaqqanun pilaarutainnun, piqaqtuq hivumuutidjutinik ilanginni. Aallanittauq, piqangittuq hivumuudjutinik mikhilaaqhimajunikluunniit ihumaginirnik pilaarutainnun inulrammiit.

Kavamatkunni pidjutait pimmarikpiangittun. Ihariagijavun havagviit hapummitquplugit pilaarutait nutaqqat. Taimaittuupluta aviktuqhimanirni/ukiuqtaqtuni ikajuqtiupluta uqaallautiniaqtavut taapkuat pidjutit pilluarniqangittun, pijumaqpiqlutalu angitqijanik kiudjutinginnik. Inulrammiit pijuummiqtukhat kavamagijamingnit tamaptikninlu. Niriugijakhaatigun havagutiqiqaqtakhavun pipkainikkut ihumagittiaqnikkullu pilaarutainnik. Taimaatulli, tunijakhavun tamaita Kanadamiutat nutaqqat piliuqnirmik nunamik nunarjuap tautukhimajaa niriuktauviupluni.